

ประวัติการศึกษาภาษาญี่ปุ่น ระดับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

วรวิมล จิราสมบัติ

1. บทนำ

ประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับประเทศญี่ปุ่นมาประมาณ 400 ปี และหากนับราชอาณาจักรจิวกีวเป็นส่วนหนึ่งของญี่ปุ่นแล้ว ทั้งสองประเทศเริ่มติดต่อกันมากกว่า 600 ปี คนไทยจะเริ่มเรียนภาษาญี่ปุ่นเมื่อใดผู้เขียนยังไม่พบหลักฐาน คนไทยกลุ่มแรกๆ ที่ได้ศึกษาภาษาญี่ปุ่นสันนิษฐานว่าน่าจะได้แก่นักเรียนไทยรุ่นแรกๆ ที่ไปศึกษา ณ ประเทศญี่ปุ่นซึ่งออกเดินทางปี พ.ศ. 2446 นักเรียนไทยกลุ่มนี้มี 8 คน

มีหลักฐานชัดเจนว่ามีการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยช่วงสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ยุค

นโยบายมหาเอเชียบูรพาของญี่ปุ่น รัฐบาลญี่ปุ่นเข้ามามีบทบาททางทหาร การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม กองทัพญี่ปุ่นบุกเมืองไทยเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ญี่ปุ่นใช้การเผยแพร่วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมอำนาจทางการทหาร การเมืองและการเศรษฐกิจ รัฐบาลญี่ปุ่นจัดตั้งสถาบันวัฒนธรรมญี่ปุ่น (The Japanese Cultural Institute) ที่กรุงเทพฯ ในปี พ.ศ. 2485 แถมสุซ นูมนนท์ (แถมสุซ นูมนนท์ 2518: 53) กล่าวว่า สถาบันนี้มีหน้าที่หลักคือ สอนภาษาญี่ปุ่น โดยมีหลักสูตร 3 ปี ในปี พ.ศ. 2487 มีผู้เรียนประมาณ 500 คน ในช่วงนั้นรัฐบาลญี่ปุ่นมีท่าที

จะบังคับให้คนไทยเรียนภาษาญี่ปุ่นด้วย ธาณี สุขเกษม¹ (ธาณี สุขเกษม 2522: 145) กล่าวว่า

“ฝ่ายญี่ปุ่นต้องการจะให้สอนภาษาญี่ปุ่นแพร่หลายทั่วไปในประเทศไทย จึงขอความร่วมมือจากรัฐบาลไทยในเรื่องนี้ และเสนอขอความช่วยเหลือเหลือมาว่า ถ้าหากไทยมีความขัดข้องอย่างหนึ่งอย่างใดในเรื่องครูผู้สอนแล้ว รัฐบาลญี่ปุ่นพร้อมที่จะจัดหาครูมาให้ แต่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ตอบว่า “ได้มีการสอนภาษาญี่ปุ่นในไทยมานานแล้ว และเวลานี้กำลังสอนอยู่ในโรงเรียนนายร้อยและมหาวิทยาลัย แต่ภาษาไทยเองก็มีความยากลำบากอยู่แล้ว และสิ้นเปลืองมากมายในการศึกษา และถ้าจะให้สอนภาษาญี่ปุ่นซึ่งยากกว่าภาษาไทยแล้ว ก็ยิ่งลำบากขึ้นไปอีก”

เรื่องการบังคับเรียนภาษาญี่ปุ่นนั้น มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมไทยเรื่องการปรับเปลี่ยนตัวอักษรไทย ดังคำอธิบายของพระยาอนุমানราชชนว่า

“เรื่องตัดตัวอักษรให้น้อยลง เป็นเรื่องเกิดเพราะญี่ปุ่นบ่นว่า พยัญชนะไทยมีมากนักเรียนยาก ทำท่าจะบังคับให้เรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อให้เห็นว่าหนังสือไทยอย่างง่ายก็มี ไม่ต้องเรียนภาษาญี่ปุ่นก็ได้ การตัดถือตามหลักที่กรมหมื่นนราธิปทรงทำไว้ก่อน แต่แก้ไขบ้าง...” (พระยาอนุমানราชชน 2514: 74)

ในปี พ.ศ. 2485 มีการลงนามสัญญาแลกเปลี่ยนนักศึกษาระหว่างไทยและญี่ปุ่น นักศึกษาจากญี่ปุ่นมีเช่น Kawabe Toshio¹ และ Tomita Takejiro

Tomita นั้นเป็นผู้มีบทบาทในวงการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในยุคต่อมา รัฐบาลญี่ปุ่นส่ง Tomita มาเป็นศาสตราจารย์หัวหน้าคณะอาจารย์สอนภาษาญี่ปุ่นในปี พ.ศ. 2509-2511 และ 2515-2517 ท่านยังได้แต่งพจนานุกรมไทย-ญี่ปุ่น และเป็นผู้เขียนตำราไวยากรณ์ญี่ปุ่นสำหรับคนไทย

2. ยุคเริ่มต้นการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

จำนวนผู้ศึกษาภาษาญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นทั่วโลกหลังจากญี่ปุ่นประสบความสำเร็จทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 หลังสงครามโลกครั้งที่สอง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกในประเทศไทยที่เปิดสอนภาษาญี่ปุ่น โดยรัฐบาลญี่ปุ่น (กระทรวงการต่างประเทศ) ได้ส่งอาจารย์โดยมี Kawabe Toshio เป็นหัวหน้าคณะ Kawabe เป็นศาสตราจารย์สาขาอินโดจีนศึกษา มหาวิทยาลัยวิชาภาษาต่างประเทศโตเกียวเดินทางมาประเทศไทย พฤศจิกายน พ.ศ. 2508 และกลับไปประเทศญี่ปุ่นเมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2509 (Kenkyuu nissshi 1966) ท่านผู้นี้คืออดีตนักศึกษาแลกเปลี่ยนที่มาศึกษาที่ประเทศไทย เมื่อสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง โครงการส่งอาจารย์มาสอนต่างประเทศนี้เป็นโครงการทดลอง รัฐบาลญี่ปุ่นประเมินผลว่าโครงการนี้ประสบผลสำเร็จ ในปี 2509 จึงส่งอาจารย์ไปสอนยังประเทศต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์มากขึ้น อันได้แก่ มาเลเซีย ฮองกง อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ (Moriguchi 1967: 395) ผู้เขียน

¹ ชื่อคนญี่ปุ่นในบทความนี้เรียงชื่อสกุลก่อนชื่อตัว ตามระบบภาษาญี่ปุ่น

ยังไม่ทราบสาเหตุที่ทางญี่ปุ่นเลือกมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์เป็นสถาบันแรก แต่สังเกตได้ว่า อดูล
วิเชียรเจริญ คณบดีคณะศิลปศาสตร์ในขณะนั้น
เป็นผู้กว้างขวางในวงการต่างประเทศ ท่านได้เดิน
ทางไปมหาวิทยาลัยวิชาภาษาต่างประเทศโตเกียว
ด้วยเมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2510 (Kenkyuu
nissshi 1967) อดูล วิเชียรเจริญยังมีความสัมพันธ์
อันดีกับจอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี
ซึ่งดำรงตำแหน่งอธิการบดีของมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ด้วย (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ
2535: 261) นอกจากนี้ในช่วงจัดตั้งคณะศิลปศาสตร์
อดูล วิเชียรเจริญ ยังได้ยกตัวอย่างมหาวิทยาลัย
International Christian ของญี่ปุ่นเป็นตัวอย่าง
ของระบบที่จะจัดตั้งขึ้นใหม่อีกด้วย (ชาญวิทย์
เกษตรศิริ และคณะ 2535: 296)

ทางด้านจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้น ฉลุย
วุธาพิทย (ฉลุย วุธาพิทย 2515: 82-84) การสอน
วิชาภาษาญี่ปุ่นได้เริ่มต้นในปีการศึกษา 2509 ด้วย
ความริเริ่มของ รอง ศยามานนท์ โดย รอง ศยา-
มานนท์ ได้ทาบตามขอความช่วยเหลือจากรัฐบาล
ญี่ปุ่นผ่านเจ้าหน้าที่สถานทูตญี่ปุ่นผู้หนึ่งซึ่งท่านรู้จักดี
สถานทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทยได้ส่งคณาจารย์ที่มี
Tomita Takejiro เป็นหัวหน้า ซึ่งเป็นชุดที่มา
สอนภาษาญี่ปุ่นให้แก่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มา
สอนให้คณะอักษรศาสตร์ด้วย งานของคณาจารย์
ทั้งสามท่าน อันมี Tomita เป็นหัวหน้า จึงเพิ่ม
ขึ้นอีกหนึ่งเท่าตัว Tomita เป็นคนที่เคยมาเรียน
ภาษาไทยที่คณะอักษรศาสตร์ระหว่างสงครามโลก
ครั้งที่สอง การสอนวิชาภาษาญี่ปุ่นเริ่มขึ้นปีการศึกษา
2509 เป็นวิชาเลือกของชั้นปีที่สาม และเป็นวิชาหมวด
เช่นเดียวกับวิชาหมวดอื่นๆ มีกำหนดชั่วโมงเรียน

8 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ มีนิสิตเรียน 33 คน นอกจาก
นั้น คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ได้ส่งนิสิตมาสมทบเรียนอีก 14 คน แต่การสอน
ให้แก่นิสิตคณะรัฐศาสตร์เป็นไปไม่ตลอดภาค
เพราะจำนวนชั่วโมงเรียนไม่เท่ากับคณะอักษรศาสตร์
คณะรัฐศาสตร์จึงจัดสอนวิชาภาษาญี่ปุ่นเอง (ฉลุย
วุธาพิทย 2515: 82-84)

นักศึกษาภาษาญี่ปุ่นในยุคเริ่มต้นนี้ หลาย
ท่านเป็นผู้มีบทบาทจัดการศึกษาภาษาญี่ปุ่นในยุค
ปัจจุบัน

2.1 หลักสูตรในยุคเริ่มต้น

ผู้เขียนใคร่ขอยกจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็น
ตัวอย่าง เพราะผู้เขียนมีข้อมูลมากที่สุด อีกทั้ง
มหาวิทยาลัยนี้ยังเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกใน
ประเทศไทยที่เปิดสอนภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเอก

ในยุคเริ่มต้นนี้ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัยยังไม่ได้จัดระบบเป็นวิชาเอก นิสิต
จะศึกษาเป็นหมวดวิชา ในปี พ.ศ. 2509 นิสิต
สามารถเลือกหมวดวิชาภาษาญี่ปุ่นได้ หมวดวิชา
ภาษาญี่ปุ่นนี้จัดไว้สำหรับนิสิตชั้นปีที่ 3 และปีที่ 4
โดยที่นิสิตชั้นปีที่ 3 และ 4 จะเลือก 3 หมวดวิชา
จากหมวดวิชาต่างๆ ตัวอย่างเช่น ภาษาไทย
ภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วรรณคดี
อังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน บรรณารักษ
ศาสตร์ คณิตศาสตร์ เป็นต้น หมวดวิชาภาษา
ญี่ปุ่นคิดเป็น 12 หน่วยกิตต่อปี เรียนสัปดาห์ละ
8 ชั่วโมง (กัลยาณี สีสสุวรรณ 2530: 55) ตำราเรียน
ในยุคนั้นมี Yomikata เป็นหลัก นิสิตยังเรียน
Nihongotokuhon และ First Step to Japa-
nese ด้วย (จากคำบอกเล่าของ ปิยะจิต ทาแดง)

ตารางที่ 1 รายวิชาภาษาญี่ปุ่นตามหลักสูตรอักษรศาสตร์บัณฑิต มิถุนายน 2509

เลขที่วิชา	วิชาภาษาญี่ปุ่น	ภาคต้น	ภาคปลาย
		ชั่วโมง/สัปดาห์	ชั่วโมง/สัปดาห์
AJ301a	ภาษาพูด	5	-
AJ302a	การอ่านและเขียน	2	-
AJ303a	ทฤษฎีภาษาศาสตร์	1	-
AJ304b	การสนทนา	-	5
AJ305b	หนังสือที่กำหนดให้เรียน	-	2
AJ306b	ลักษณะของภาษา	-	1
AJ401ab	การสนทนา	2	2
AJ402ab	ภาษาในปัจจุบัน	2	2
AJ403a	การแต่งและการเขียนจดหมาย	1	-
AJ404ab	หนังสือที่กำหนดให้เรียน	2	2
AJ405a	ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	1	-
AJ406b	วรรณคดี	-	2

2.2 อาจารย์ในยุคเริ่มต้น

อาจารย์ยุคแรกนี่คืออาจารย์ชาวญี่ปุ่นที่รัฐบาลญี่ปุ่นส่งมา ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์หรือนักวิจัยทางด้านเอเชียอาคเนย์ การคัดเลือกเฉพาะที่เป็นนักวิชาการด้านนี้เป็นส่วนใหญ่ มีผู้เห็นว่าเหมาะสม เพราะสมัยนั้นการศึกษาภาษาญี่ปุ่นในฐานะวิชาภาษาต่างประเทศก็ยังไม่เป็นศาสตร์ที่เข้มแข็ง อีกทั้งส่งผู้ที่รู้เรื่องราวในสังคมเมืองที่ตัวเองจะไปสอน จะช่วยลดปัญหาทางด้านการสื่อสารลง แนวความคิดนี้เห็นได้จากงานเขียนของ Matsui Yoshikazu (1993) ลักษณะการส่งอาจารย์ด้านเอเชียอาคเนย์ไปสอนภาษาญี่ปุ่นนี้ เป็นลักษณะร่วมที่เกิดขึ้นในประเทศอื่นๆ เช่นมาเลเซียด้วย

อีกแนวความคิดหนึ่ง เห็นว่าจุดประสงค์หลักของนักวิชาการเหล่านี้ไม่ได้อยู่ที่การสอนภาษาญี่ปุ่น หากมาทำงานวิจัยอื่นๆ ในสาขาที่ตนสนใจ Odagiri

Takashi (Odagiri 1973: 45) ถึงกับกล่าวว่า นักวิชาการพวกนี้สร้างปัญหาหาก ขาดประสบการณ์การสอนภาษาญี่ปุ่น และมีทัศนคติว่าใครๆ ก็สอนได้ ถึงแม้อาจารย์ชาวญี่ปุ่นที่มาสอนส่วนมากจะพูดภาษาไทยได้ (กัลยาณี สีสสุวรรณ 2530: 55) แต่จากคำบอกเล่าของนิสิตสมัยนั้นว่า อาจารย์อธิบายคำว่า Sekiyu ว่า น้ำหิน ซึ่งภาษาไทยเรียกว่า น้ำมัน แสดงถึงขอบเขตจำกัดทางด้านความรู้ภาษาไทยของนักวิชาการไทยศึกษาที่มาสอนภาษาญี่ปุ่นในสมัยนั้น

คณาจารย์ที่มาสอนระดับมหาวิทยาลัย จะมี 4 คน โดยศาสตราจารย์หัวหน้าหนึ่งคนจะสอนทั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ส่วนระดับอาจารย์จะอยู่ประจำมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2 คน และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2 คน (Odagiri 1973: 45)

วิชาภาษาญี่ปุ่น

AJ 301 a ภาษาพูด (5).....	การออกเสียง การพูดเป็นข้อความ และข้อความในรูปต่าง ๆ การฝึกพูดและปฏิบัติการณ์ในห้องภาษา
AJ 302 a การอ่านและเขียน (2).....	หนังสือสำหรับอ่าน ไวยากรณ์เบื้องต้น และตัวอักษรภาษาญี่ปุ่น
AJ 303 a ทฤษฎีภาษาศาสตร์ (1).....	ภาษาศาสตร์เบื้องต้น และทฤษฎีของภาษาญี่ปุ่น
AJ 304 b การสนทนา (5).....	ฝึกการพูด การแต่งและการประกอบข้อความ เน้นหนักในสำเนียงพูด และความแคล่วคล่องในการใช้ภาษา
AJ 305 b หนังสือที่กำหนดให้เรียน (2).....	ให้รู้คำในภาษามากขึ้น ส่วนวน และแบบของภาษาเขียน
AJ 306 b ลักษณะของภาษา (1).....	ไวยากรณ์ การสร้างของคำและโครงสร้างของประโยคในภาษาญี่ปุ่น
AJ 401 ab การสนทนา (2).....	แบบการพูด เช่นการแถลงรายงาน การอภิปรายสั้น ๆ หลักการพูดในที่ประชุม การใช้ภาษา ปัญหาในการพูดของผู้เรียนเฉพาะตัว
AJ 402 ab ภาษาในปัจจุบัน (2).....	หัตถ์อันหนังสือพิมพ์รายคาบ รายวัน เน้นในความสามารถอ่านได้รวดเร็ว และการจับประเด็นความ การอภิปราย
AJ 403 a การแต่งและการเขียนจดหมาย (1).....	การเขียนจดหมายแบบต่าง ๆ การเขียนรายงาน
AJ 404 ab หนังสือกำหนดให้เรียน (2).....	แนะนำให้รู้จักหนังสือวรรณคดีที่สำคัญของญี่ปุ่น หนังสืออ่านร้อยแก้ว และร้อยกรอง วรรณคดีวิจารณ์
AJ 405 a ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (1).....	ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเบื้องต้นของญี่ปุ่น
AJ 406 b วรรณคดี (2).....	ประวัติวรรณคดี วัฒนธรรมและแนวความคิดญี่ปุ่น

(จากหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต มิถุนายน 2509)

2.3 ผู้เรียนและอาจารย์ชาวไทย

กัลยาณี สีสสุวรรณ เล่าถึงนิสิตรุ่นแรก (พ.ศ. 2509) ที่เรียนภาษาญี่ปุ่นที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่ามี 31 คนในปีที่ 3 แต่พอขึ้นปีที่ 4 หลายคนเห็นว่ายากทั้งไวยากรณ์และตัวจีน ทำให้มีนิสิตเกินครึ่งเลิกเรียน บัณฑิตรุ่นแรกที่จบด้านภาษาญี่ปุ่นในปีการศึกษา 2510 จึงมีเพียง 15 คน (กัลยาณี สีสสุวรรณ 2530: 55) ผู้ที่ได้รับคะแนนภาษาญี่ปุ่นเป็นที่หนึ่งจะได้รับการบรรจุเข้าเป็นอาจารย์ และได้ทุนไปเรียนต่อ ณ ประเทศญี่ปุ่น แต่อาจารย์รุ่นที่หนึ่ง และรุ่นที่สองได้สมรสกับชาวญี่ปุ่น และลาออกจากราชการ จนกระทั่งอาจารย์รุ่นที่สาม

คือ ปิยะจิต ทาแดง สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยสตรีแห่งเมืองนารา กลับมา จึงนับได้ว่าเป็นอาจารย์ชาวไทยที่เป็นหลักสำคัญของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย งานของปิยะจิต ทาแดง นอกจากด้านการสอนแล้ว ยังผลิตตำรา จัดรายการสอนภาษาญี่ปุ่นทางวิทยุ แปลนิยายภาษาญี่ปุ่น และงานวิจัยวรรณคดีญี่ปุ่น ปัจจุบัน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีอาจารย์สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นชาวไทย 7 คน 6 คนจบการศึกษาจากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีก 1 คน เคยเป็นนิสิตคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่

ได้รับทุนไปศึกษา และสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ การที่ทุกคนเคยผ่านการศึกษาในระบบที่คล้ายคลึงกัน เป็นปัจจัยอันหนึ่งที่สร้างลักษณะเฉพาะบางอย่าง ลักษณะเช่นนี้ปรากฏในสถาบันการศึกษาอื่นๆ เช่น สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ทางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จากคำบอกเล่าของ Odagiri Takashi (1973) ว่า นักศึกษาที่เรียนภาษาญี่ปุ่น 70% เป็นลูกหลานจีน แต่ส่วนใหญ่เขียนภาษาจีนไม่ได้ นักศึกษาส่วนใหญ่ขยันและเชื่อฟังอาจารย์ ผลการเรียนของนักศึกษาไม่ต่างกับที่ท่านเคยสอนนักศึกษาอเมริกันที่มหาวิทยาลัยวอชิงตันและแอสตันฟอร์ด ในขณะที่นั้นทางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ยังไม่มีอาจารย์ชาวไทยที่สอนภาษาญี่ปุ่น ปัจจุบันมีอาจารย์สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นชาวไทย 10 ตำแหน่ง จัดว่าสูงสุดในสถาบันการศึกษาของไทย คณาจารย์เหล่านี้มีผลงานเฉพาะท่านปรากฏในวงวิชาการ แต่ทางญี่ปุ่นมองว่าต่างจากคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตรงที่ไม่ถนัดด้านผลงานที่ทำเป็นกลุ่มใหญ่ (สนทนาส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่มูลนิธิญี่ปุ่น) ดูเหมือนว่าทางมูลนิธิญี่ปุ่นจะสนับสนุนโครงการปริญญาโทสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นของทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมากกว่ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อีกด้วย

3. ยุควางรากฐานการศึกษาภาษาญี่ปุ่น

กัลยาณี สีสสุวรรณ (กัลยาณี สีสสุวรรณ 2530: 55) กล่าวว่า ปี 2514 คณะอักษรศาสตร์เริ่มสอนภาษาญี่ปุ่นสำหรับนิสิตในคณะตั้งแต่ปี 1 และเมื่อนิสิตรุ่นนี้ขึ้นปีที่ 3 ในปี 2516 ก็สามารถเรียนภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเอกได้ จึงจัดว่ามีการสอน

ภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเอกอย่างเป็นทางการครั้งแรกในมหาวิทยาลัยไทย ความจริงในยุคเริ่มต้นที่เรียนเป็นหมวดวิชา ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ใช้ระบบวิชาเอก แต่ก็ถือได้ว่าเทียบเท่าวิชาเอกเหมือนกัน เพียงแต่ชื่อและระบบต่างกันอีก ทั้งผู้ผ่านการศึกษาในระบบหมวดวิชาที่มีความสามารถปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2516 มูลนิธิญี่ปุ่นได้รับช่วงงานสนับสนุนโครงการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย แทนกระทรวงต่างประเทศของรัฐบาลญี่ปุ่น

3.1 ยุคที่มีการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเอกเฉพาะที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในปี 2518 (ปีการศึกษา 2517) มีผู้สำเร็จการศึกษาวินิจฉัยเอกภาษาญี่ปุ่น 3 คน ซึ่งหลังจากนั้น 9 ปี ได้เพิ่มขึ้น 10 เท่า ถึง 31 คน (ดูตารางที่ 2) จัดเป็นสาขาวิชาที่มีผู้เรียนเป็นอันดับที่สองรองลงมาจากภาษาอังกฤษ

ตั้งแต่ปี 2518 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ผลิตบุคลากรด้านภาษาญี่ปุ่นเป็นจำนวนมาก ครูอาจารย์ตามสถาบันการศึกษาต่างๆ จำนวนมากเป็นผลผลิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในยุควางรากฐานนี้ อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่ของผู้สำเร็จการศึกษาจะเข้าสู่ตลาดธุรกิจ

ผู้มีบทบาทสำคัญชาวญี่ปุ่นคนหนึ่งในยุคนี้ คือ Tamai Kensuke ท่านเป็นศาสตราจารย์หัวหน้าคณะที่มาสอนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2522-2524 ท่านได้มีบทบาทสนับสนุนการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในมหาวิทยาลัยอื่นๆ เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตหาดใหญ่ และมหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 จำนวนผู้ศึกษาภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเอก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พ.ศ. 2517-2526)²

วิชาเอก	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526
ภาษาอังกฤษ	104	98	90	86	104	104	95	98	126	129
ภาษาฝรั่งเศส	41	24	35	29	33	26	35	37	18	19
ภาษาเยอรมัน	3	6	10	1	9	8	11	13	15	10
ภาษาสเปน	-	-	-	5	3	1	4	3	4	6
ภาษาญี่ปุ่น	3	7	7	20	13	27	18	29	28	31
ภาษาไทย	16	11	23	13	18	8	18	7	5	7
ภาษาบาลี-สันสกฤต	-	-	2	-	1	1	-	-	1	1
บรรณารักษศาสตร์	9	3	9	17	9	18	11	5	7	9
ศิลปการละคร	7	10	5	9	5	5	10	5	7	2
ปรัชญา	2	5	2	3	1	2	1	1	1	1
ภูมิศาสตร์	5	4	7	2	4	4	7	8	3	8
ประวัติศาสตร์	27	46	34	26	23	14	17	18	21	8
รวม	217	213	224	211	223	218	227	224	236	231

² ปีการศึกษา (ตารางนี้ผู้เขียนดัดแปลงจากเอกสารของภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และแก้ไขตัวเลขจำนวนผู้ศึกษาภาษาญี่ปุ่นปี 2518 ตามข้อมูลที่ตรวจสอบกับแผนกทะเบียน คณะอักษรศาสตร์)

ขอนแก่น โดยที่ตัวท่านเองเดินทางไปสอนที่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตหาดใหญ่ทางเครื่องบินในวันศุกร์ โดยสลัที่กันส์ปดาร์วันส์ปดาร์ (Tamai 1979: 6)

Tamai พยายามผลักดันให้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เปิดสอนภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเอก ซึ่งตอนนั้นยังเป็นวิชาไทยอยู่ แต่ไม่ประสบความสำเร็จ ท่านแล้วว่า ท่านได้หารือกับป่วย อึ้งภากรณ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งภายหลังพ้นจากตำแหน่งไปเพราะเหตุผลทางการเมือง ต่อมาท่านได้พบกับปรีดี เภษมทรัพย์ อธิการบดีคนถัดมา ซึ่งพ้นจากตำแหน่งไปพร้อมกับรัฐบาลธานินทร์ Tamai เขียนไว้ว่า อธิการบดีคนต่อมาซึ่งตั้งโดยรัฐบาลเกรียงศักดิ์ กล่าวได้ว่ายากกว่ามี

ความสามารถ อีกทั้งคณบดีคณะศิลปศาสตร์เป็นอาจารย์สาขาวิชาคณิตศาสตร์ ชาดความสนใจทางด้านการศึกษาภาษา Tamai ยังวิจารณ์การทำงานของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อีกว่า ทางมหาวิทยาลัยอันมีคณะเศรษฐศาสตร์เป็นตัวนำ ต้องการติงจากรัฐบาลญี่ปุ่นไปสร้างที่วิทยาเขตใหม่ เนื่องจากวิทยาเขตเดิมคับแคบ จึงดำเนินการเรื่องโครงการศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา ทางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์พยายามติดต่อสถาบันธุรกิจเอกชน กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงศึกษาของรัฐบาลญี่ปุ่น และมูลนิธิญี่ปุ่น แต่ไม่สนใจการเปิดสอนภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเอก Tamai ตั้งข้อสังเกตว่าลักษณะนี้³ เป็นลักษณะของประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งหน่วยงานต่างๆ ของญี่ปุ่น

³ สันนิษฐานว่าหมายถึงการเข้าหาหน่วยงานต่างๆ ของรัฐบาลญี่ปุ่นเพื่อขอความช่วยเหลือ โดยไม่พยายามลงแรงดำเนินการจริงในด้านเนื้อหา

จะต้องมีการติดต่อรับทราบข้อมูลและนโยบายระหว่างหน่วยงาน เพื่อแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาลักษณะนี้ (Tamai 1979: 6)

Tamai ยังพยายามสร้างบุคลากรเพื่อเปิดสอนวิชาภาษาญี่ปุ่น ในระดับบัณฑิตศึกษา ท่านได้ติดต่อให้หน่วยงานของรัฐบาลญี่ปุ่นจัดหาทุนให้อาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ไปศึกษาในระดับปริญญาเอกที่สหรัฐอเมริกา โดยที่ในช่วงนั้นมหาวิทยาลัยญี่ปุ่นสาขามนุษยศาสตร์ ยังมีได้ให้ปริญญาเอกในระบบตะวันตก Tamai เห็นว่า การได้ไปศึกษาที่อเมริกาจะทำให้ผู้เรียนมีสายตากว้างไกลกว่า และประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับทางยุโรปและอเมริกา การไปศึกษาที่อเมริกาจึงมีประโยชน์ต่อการศึกษาภาษาญี่ปุ่นมากกว่าไปศึกษาที่ประเทศญี่ปุ่นที่มีบรรยากาศการศึกษาไม่กว้างขวาง (Tamai 1979: 5)

ในช่วงปี 2523 นั้น เริ่มมีอาจารย์ชาวไทยสำเร็จการศึกษาจากประเทศญี่ปุ่น ในระดับปริญญาโทกลับมาสอนมากขึ้น ช่วงนี้อาจารย์ชาว

รายละเอียดบรรยากาศการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น อาจหาได้ในงานของ Onishi Haruhiko (1979) Onishi กล่าวว่า ช่วงนี้อาจารย์สอนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย เริ่มเป็นตัวของตัวเอง แต่อาจารย์สอนภาษาญี่ปุ่นขาดความร่วมมือซึ่งกันและกัน ควรมีการผลิตตำราเรียนภาษาญี่ปุ่นร่วมกัน (Onishi 1979 : 33)

3.2 ยุคการเรียนภาษาญี่ปุ่นแพร่หลาย

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เปิดสอนภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเอกในปี 2525 และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในปี 2526 ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยที่สอนภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเอกรวม 7 แห่งคือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ และมหาวิทยาลัยรังสิต

ยุคที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยแห่งเดียวที่มีการผลิตบัณฑิตสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ล้นสุดลงในปี พ.ศ. 2536 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518-2536

ตารางที่ 3 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณบดีอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีที่จบการศึกษา	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536
จำนวนบัณฑิต	23	22	19	23	14	24	17	29	24

ไทยเป็นผู้มีบทบาทในการจัดการศึกษาโดยตรง อาจารย์ท่านหนึ่งเล่าว่า เมื่อเริ่มมาทำงานต้องมาแก้ปัญหา เนื่องจากอาจารย์ชาวญี่ปุ่นที่รัฐบาลส่งมานั้น แบ่งพวกแบ่งฝ่ายตามสถาบันเดิมของตน ไม่มีการตกลงใช้ตำราที่สอนให้มีการสอดคล้องกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยผลิตบัณฑิตสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น 378 คน (ดูตารางที่ 3)

เนื่องจากทางมหาวิทยาลัยมีบุคลากรจำกัด จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาจึงไม่ได้เพิ่มขึ้นในช่วงนี้ เพราะมีนโยบายเน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ ซึ่ง

ทำให้โอกาสทางการศึกษาของบุคคลต้องถูกจำกัดลง แต่ว่าถ้าผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยอื่นๆ จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาด้านภาษาญี่ปุ่นของประเทศไทยจึงเพิ่มขึ้น บัณฑิตของมหาวิทยาลัยต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เริ่มเข้ามามีบทบาททางด้านการศึกษาภาษาญี่ปุ่นมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีมหาวิทยาลัยที่มีโครงการจะเปิดสอนภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเอกอีก เช่น มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งหลักสูตรได้ผ่านการอนุมัติของทบวงมหาวิทยาลัยแล้ว และมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ ก็กำลังจะเปิดวิชาเอกภาษาญี่ปุ่นในอนาคตก่อนใกล้หากมีบุคลากร เดิมมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์มีโครงการที่จะเปิดสอนวิชาภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเอกในปี พ.ศ. 2538 แต่ในปี พ.ศ. 2537 อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นที่มีอยู่ 3 คนได้ลาออกไป 1 คน

ด้านการศึกษาระดับปริญญาเอกของอาจารย์มหาวิทยาลัยไทย ปัจจุบันมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีอาจารย์วุฒิปริญญาเอก 1 คน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมี 2 คน รัชนี ปิยะมาวดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นคนแรกที่จบการศึกษาจากประเทศญี่ปุ่น ความสำเร็จทางด้านการศึกษาของท่านจะมีส่วนสนับสนุนให้อาจารย์รุ่นหลังไปศึกษาปริญญาเอกที่ประเทศญี่ปุ่นมากขึ้น ในปัจจุบันมีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ไปศึกษาระดับปริญญาเอกที่ Tokyo University of Foreign Studies 2 คน นอกจากนี้ยังมีอาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 1 คน ไปศึกษา

ด้านญี่ปุ่นศึกษาที่สหรัฐอเมริกา และอาจารย์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 1 คน ไปศึกษาภาษาญี่ปุ่น ณ ประเทศออสเตรเลียในระดับปริญญาเอก

ในยุคปัจจุบันอาจารย์ชาวไทยมีความรู้มากขึ้น ความรู้เหล่านี้มิได้หมายถึง การได้ปริญญาเอกเท่านั้น รวมถึงอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ สร้างความรู้จากประสบการณ์ การศึกษาด้วยตัวเอง การทำวิจัย แต่ผู้เชี่ยวชาญหรืออาจารย์ชาวญี่ปุ่นจะมีคุณวุฒิด้อยกว่าในยุคก่อน กล่าวคือส่วนใหญ่ไม่ใช่อาจารย์มหาวิทยาลัยในญี่ปุ่นและมีอาวุโสน้อยกว่ายุคก่อน เรื่องนี้มีความเห็นแตกต่างกันเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นว่า เนื่องจากคนไทยมีความสามารถมากขึ้น บทบาทของคนญี่ปุ่นก็เป็นลักษณะผู้ช่วยผู้ให้ข้อมูลในฐานะเจ้าของภาษา และปฏิบัติตามนโยบายของคนไทย ซึ่งเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน อีกฝ่ายหนึ่งต้องการผู้ทรงคุณวุฒิที่จะเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ หรือผู้สามารถพูดคุยทางด้านวิชาการสาขาเฉพาะ เช่น ภาษาศาสตร์ หรือวรรณคดีได้ และวิจารณ์ว่าผู้ที่มุลนิธิญี่ปุ่นส่งมาบางคนราวกับมาฝึกงานสอน

4. ปัญหาในยุคปัจจุบัน

ปัญหาการศึกษาภาษาญี่ปุ่นก็เหมือนลักษณะปัญหาการศึกษาอื่นๆ ของไทย และอาจมีลักษณะเฉพาะของตนเพิ่มเล็กน้อย อาจารย์ชาวญี่ปุ่นแนะนำว่า คนเรียนภาษาญี่ปุ่นในปัจจุบันเพิ่มมากขึ้นตำราต่างๆ ก็มากขึ้น แต่ขาดบรรยากาศทางวิชาการ งานวิจัยคิดค้นสิ่งใหม่ๆ ผู้เขียนคิดว่าอาจารย์สาขาภาษาญี่ปุ่นมีลักษณะเช่นเดียวกับอาจารย์สาขาวิชาอื่นๆ ในประเทศไทยโดยทั่วไป

มีงานวิจัย คือวิทยานิพนธ์ปริญญาโท และเอก เป็นจำนวนมาก แต่ขาดงานค้นคว้าวิจัยใหม่ๆ เพิ่มเติม ผู้เขียนลองสำรวจวิทยานิพนธ์เฉพาะ สาขาวิชาภาษาและวรรณคดีญี่ปุ่นที่เสนอต่อ มหาวิทยาลัยในญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา เท่าที่ได้ ข้อมูล มีวิทยานิพนธ์ปริญญาโทของคนไทย 45 ฉบับ วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก 4 ฉบับ แสดงว่า คนไทยมีศักยภาพที่จะทำงานวิจัยได้ แต่เนื่องจากงานสอนภาษาเป็นงานต้องใช้เวลามาก อีกทั้งมหาวิทยาลัยมีบรรยากาศไม่เอื้อต่อการวิจัย จึงมีงานวิจัยปรากฏน้อย ยกเว้นงานวิจัยเพื่อรับปริญญา

ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น เป็นสาขาวิชาที่ขาดแคลน แต่ก็ไม่ได้รับการพิจารณา เป็นสาขาวิชาที่ขาดแคลนจากทบวงมหาวิทยาลัย อาชีพนี้ก็เหมือนงานอาจารย์ในสาขาวิชาทั่วไป คือได้รับความสนใจน้อยลงไปมาก ซึ่งลักษณะนี้ ก็เป็นทวิลักษณ์ คืออาจจะได้บุคลากรที่รักงานสอน งานวิจัย โดยไม่ได้สนใจค่าตอบแทนทางวัตถุเพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ได้บุคคลที่ต่อความสามารถ แต่ไม่สามารถเลือกงานอื่นได้ หรือผู้ที่เอาชื่อ มหาวิทยาลัยเพื่อนำไปใช้เพิ่มค่าตัวในตลาดธุรกิจ มาทำงานเพื่อเอาสังกัดเป็นฐานในการประกอบอาชีพ อื่น ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาของสังคมไทยที่จะ ต้องมีการศึกษาและแก้ไขต่อไป

ปัญหาการขยายการศึกษาในแนวลึก การเปิด การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สัมพันธ์กับการ ค้นคว้าวิจัยของอาจารย์ การศึกษาระดับนี้ควร เป็นการศึกษาฝึกหัดวิจัย เพื่อค้นคว้าสืบหาข้อเท็จจริงมากกว่าเน้นแต่ด้านการจำเพียงอย่างเดียว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการผลิตบุคลากรที่มีความรู้

ความสามารถในการวิจัย ให้คำแนะนำปรึกษา มหาวิทยาลัยจะต้องมีห้องสมุดที่มีหนังสือและวารสารพอเพียงในการค้นคว้า เพราะอาจารย์ไม่สามารถจะรู้ทุกอย่างได้ อาจารย์จึงมีบทบาทด้านการแนะนำวิธีการแสวงหาความรู้ และนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษาจะได้มีแหล่งค้นคว้าหาความรู้ เช่น จากการอ่านหนังสือ ผู้เขียนสังเกตว่า มหาวิทยาลัยบางครั้งเน้นด้านการส่งอาจารย์ไปศึกษาระดับปริญญาเอกที่ต่างประเทศเพื่อกลับมา สอนนักศึกษาปริญญาโท แต่ไม่เตรียมการด้าน หนังสือที่จะให้นักศึกษาและอาจารย์ใช้ค้นคว้ามากนัก มหาวิทยาลัยควรมีบรรณารักษ์ที่รู้ภาษาญี่ปุ่น สามารถที่จะจัดซื้อ และจัดการหนังสือและวารสาร ภาษาญี่ปุ่นได้ด้วย อีกทั้งการศึกษาภาษาญี่ปุ่น ตลอดจนวัฒนธรรมญี่ปุ่นนั้น จะจัดการศึกษา อย่างไรให้สัมพันธ์กับสังคมไทย การศึกษาที่มอง แต่ญี่ปุ่นเพียงอย่างเดียว หรือใช้มุมมองแบบ ประเทศตะวันตกศึกษาญี่ปุ่น อาจเป็นการศึกษา ที่ตัดตัวออกจากสังคมไทย ถึงแม้จะพูดได้ว่า ทัดเทียมโลกภายนอกแต่มิได้มีประโยชน์ต่อสังคม ไทยส่วนรวม นอกจากเป็นประโยชน์แคบๆ เฉพาะธุรกิจส่วนตัว

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างฝ่ายไทยและญี่ปุ่น อาจารย์ชาวไทยและผู้เชี่ยวชาญทางญี่ปุ่นที่ทาง ญี่ปุ่นส่งมาเกิดขัดแย้งกันบ่อยครั้ง ในยุคแรก อาจารย์ชาวญี่ปุ่นหลายคนขาดความรู้ทางด้าน ภาษาญี่ปุ่นและญี่ปุ่นศึกษา จึงไม่สามารถตอบสนอง ความต้องการของอาจารย์ไทยได้ในบางประการ ในยุคที่อาจารย์ชาวญี่ปุ่นเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านญี่ปุ่น ศึกษาและภาษาญี่ปุ่น อาจารย์เหล่านี้มักขาดความรู้ เกี่ยวกับประเทศไทย ทำให้เกิดการกระทบกระทั่ง

กันทางวัฒนธรรม เช่นอาจารย์ผู้ชายชาวญี่ปุ่นบางคนคาดหวังให้อาจารย์ชาวไทยซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงบริการชงน้ำชาให้ นอกจากนี้อาจารย์ชาวญี่ปุ่นบางคนยังคาดหวังให้อาจารย์ชาวไทยปฏิบัติตามวัฒนธรรมญี่ปุ่น โดยถือว่าเป็นผู้มีความรู้วัฒนธรรมญี่ปุ่นดีกว่าคนไทยทั่วไป เพราะผ่านการศึกษามาจากมหาวิทยาลัยในญี่ปุ่น ในการตกลงเรื่องสำคัญบางประการเคยมีอาจารย์ชาวญี่ปุ่นเสนอความคิดโดยทาบทามอาจารย์ชาวไทยที่ละคน อาจารย์ชาวไทยก็แสดงว่าไม่ขัดข้องโดยถือว่าเป็นความเห็นส่วนตัว อาจารย์ชาวญี่ปุ่นจึงสรุปว่าตกลงตามที่ตัวเองเสนอ ครั้นอาจารย์ชาวไทยประชุมอภิปรายกันและมีมติไปในทางอื่น อาจารย์ชาวญี่ปุ่นผู้นั้นก็ไม่พอใจ นอกจากนี้ยังมีอาจารย์ชาวญี่ปุ่นบางคนคาดหวังว่าผู้สอนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยจำเป็นต้องรักวัฒนธรรมญี่ปุ่นด้วย

เมื่อมีความขัดแย้งระหว่างมหาวิทยาลัยไทยกับมูลนิธิญี่ปุ่นในเรื่องตัวบุคคลผู้เชี่ยวชาญที่จะส่งมาทางมูลนิธิญี่ปุ่นแจ้งกับมหาวิทยาลัยไทยแห่งหนึ่งว่าถ้ามหาวิทยาลัยไทยยืนยันว่าประสงค์จะส่งบุคคลที่มหาวิทยาลัยต้องการแล้ว ทางมูลนิธิญี่ปุ่นจะงดการส่งผู้เชี่ยวชาญมายังมหาวิทยาลัยแห่งนั้น ทำให้มหาวิทยาลัยแห่งนั้นต้องยอมรับบุคคลที่ทางมูลนิธิญี่ปุ่นส่งมา ปัจจุบันศูนย์ภาษาญี่ปุ่น สาขากรุงเทพฯของมูลนิธิญี่ปุ่น (จัดตั้งขึ้นปี พ.ศ. 2534) เป็นผู้รับผิดชอบงานด้านการเผยแพร่และส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย จากการสนทนากับอาจารย์ชาวไทย 5 คน จากมหาวิทยาลัย 3 แห่ง ผู้เขียนสรุปลักษณะการทำงานของผู้อำนวยการคนแรกของศูนย์ภาษาญี่ปุ่นประจำประเทศไทยว่า เน้นการทำงานเพื่อให้

ได้ผลงานเพื่อเสนอต่อสำนักงานใหญ่มากกว่าช่วยวางรากฐานการพัฒนาด้วยความเข้าใจจริง อีกทั้งผู้เชี่ยวชาญคนแรกประจำศูนย์ภาษาญี่ปุ่นไม่เข้าใจความรู้สึกของอาจารย์ชาวไทยและมีปัญหาในการสื่อสารกับอาจารย์ชาวไทย ทางมูลนิธิญี่ปุ่นควรจะมีการประเมินผลงานของตัวเองจากสายตาของอาจารย์ชาวไทยทั่วไปด้วย

5. บทสรุป

การมองการศึกษาภาษาญี่ปุ่นในระดับมหาวิทยาลัยด้วยขอบเขตแห่งเวลา สะท้อนสภาพสังคมบางประการ การสอนภาษาญี่ปุ่นที่เริ่มขึ้นในช่วงสมัยสงครามโลกครั้งที่สองเกิดจากการต้องการขยายอำนาจทางการเมืองของญี่ปุ่น การที่รัฐบาลญี่ปุ่นส่งอาจารย์มาสอนเมื่อปี 2508 เริ่มขึ้นหลังจากที่ญี่ปุ่นพัฒนาฐานะทางด้านเศรษฐกิจแล้ว และต้องการเผยแพร่วัฒนธรรมของตน ในช่วงแรกๆ ผู้ศึกษาเพราะความสนใจว่าเป็นของใหม่นั้น มีจำนวนไม่น้อย ภายหลังคนนิยมศึกษาภาษาญี่ปุ่นมากขึ้นเพราะมีประโยชน์ทางด้านธุรกิจการงาน นำสังเกตว่าการศึกษาเรื่องของสังคมที่ใกล้กับสังคมไทยมากกว่า เช่น พม่า ลาว เขมร มาเลเซีย ไม่ได้ได้รับความนิยม ไม่มีสาขาวิชาภาษาพม่าในมหาวิทยาลัยไทย ปัญหาการศึกษาภาษาญี่ปุ่นอยู่ในบริบทของปัญหาการศึกษาในสังคมไทย จึงมีลักษณะคล้ายคลึงกับปัญหาการศึกษาต่างๆของประเทศ งานเขียนชิ้นนี้เป็นเพียงแนะนำข้อมูลเท่าที่พบ ผู้เขียนไม่ได้วิเคราะห์เจาะลึกไปในด้านใด ซึ่งผู้เขียนเองหวังว่า ถ้ามีข้อมูลมากขึ้นจะนำเสนอใหม่ในโอกาสต่อไป

ท้ายนี้ขอขอบคุณ อาจารย์ปิยะจิต ทาแดง

อาจารย์รัชณี ปิยะมาวดี อาจารย์ตรีทิพย์ รัตน-
ไพศาล ที่ให้ข้อมูลการเรียนภาษาญี่ปุ่นในยุคต้นๆ
อาจารย์สุชาติ สัตยพงษ์ อาจารย์วันชัย สีสัทกุล
และเจ้าหน้าที่แผนกทะเบียนคณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ให้ข้อมูลประกอบการเขียน
และขอขอบคุณอาจารย์ Yoshimura Chikao
และอาจารย์ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ที่กรุณาวิจารณ์

บทความฉบับร่าง ตลอดจนคุณัญชลี วรางค์รัตน์
ผู้พิมพ์ต้นฉบับ และอาจารย์สมพัฒน์และอาจารย์
เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรื่องศรี ที่สนับสนุนและให้
กำลังใจในการเขียน ทว่าหากบทความนี้มีข้อผิดพลาด
ใดๆ ล้วนเกิดขึ้นจากความเข้าใจผิดของผู้
เขียนเองทั้งสิ้น

บรรณานุกรม

กัลยาณี สีสวรรณ

2530 “การเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในคณะอักษรศาสตร์” ใน *วารสารอักษรศาสตร์ 2* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ฉลวย วุฑฒิปตย์

2515 “ศาสตราจารย์รอง ศยามานนท์ กับแผนกวิชาภาษาตะวันออก” ใน *สี่ศาสตราจารย์*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ

2535 *สำนักงานธรรมศาสตร์และการเมือง พ.ศ. 2477-2511*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า

แถมสุข นุ่มนนท์

2528 “ไทยกับญี่ปุ่นสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง : เมืองมิตรหรือเมืองขึ้น” *การทูตไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช

ธานี สุขเกษม

2522 *ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง (พ.ศ.2482-2488)* วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

อนุমানราชชน, พระยา

2514 *จดหมายโต้ตอบระหว่างเสฉูยรโกเศศ กับ ส.ศิวัรักษ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คีติขิตสยาม

Kenkyuu nisshi

1966 *Tookyoo gaikokugo daigaku ajia afurikagengo bunkakenkyuujo tsuushin, 1*

1967 *Tookyoo gaikokugo daigaku ajia afurikagengo bunkakenkyuujo tsuushin, 2*

Matsui, Yoshikazu

1993 *Tai-ookoku ni okeru nihongokyouiku-sono keii to tenboo-*. unpublished paper

Moriguchi, Kenji

1967 *Maraya daigaku (nihonkendyukooza) no hassoku, Toonan ajia kenkyuu 5, 2*

Odagiri, Takashi

1973 *Tamasaato daigaku no nihongokyouiku, Nihongokyouiku 22*

Onishi, Haruhiko

1979 Tai ni okeru nihongokyoiku-genba kara no mondaiten, *Nihongokyoiku* 39

Tamai, Kensuke

1979 Tai no daigaku kara, *Nihongokyoiku* 39

